

دربارهٔ علوم انسانی

رضا داوری اردکانی

پژوهشگاه و اسنادات مرکزی و آبراهه‌های
وزارت فرهنگ، هنر و تفریح

فهرست مطالب

۷	دیباچه پژوهشکده
۱۱	درباره علوم انسانی؛ گفت‌وگو با استاد دکتر رضا داوری اردکانی
گفتارها و تأملات	
۲۳	علم، قدرت و سیاست
۴۵	سیاست، تاریخ و تفکر
۵۹	علم و کشور
۷۹	وضع کنونی علم در کشور
۱۰۵	خرد پیشرفت و توسعه
۱۴۳	خرد سیاسی و تجربه توسعه‌نیافتگی
۱۶۵	علم و توسعه‌نیافتگی
۱۸۹	تأملی در سیاست علم و توسعه علمی
۲۰۳	درباره پیشرفت علم و آینده توسعه
۲۲۱	شاخص‌های سنجش پیشرفت علم از کجا می‌آید؟
۲۳۱	مقاله‌نویسی ارتقای علم نیست
۲۴۵	در باب ISI
۲۵۵	توهم توسعه علمی از طریق افزایش تعداد مقالات در فهرست ISI
۲۷۱	درباره دانشگاه
۲۹۷	فرهنگستان علوم و آینده‌اش

دربارهٔ علوم انسانی گفت و گو با استاد دکتر رضا داوری اردکانی

حامد زارع

مالک شجاعی جشوقانی

تاریخ: در روز ۲۸ فروردین سال ۱۳۹۸ در فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، نوفیق درک محضر استاد بزرگوار، جناب آقای دکتر داوری اردکانی را داشته‌ام. در این دیدار، مجموعه‌ای از پرسش‌هایی را مطرح ساختیم که برای طرح در بخش اول کتاب مجموعه مقالات پیش‌تر منتشره استاد طراحی شده است. این کتاب در قالب مجموعه «تأملات صاحب‌نظران ایرانی در باب علم» از سوی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم منتشر خواهد شد. این سؤال‌ها، دربارهٔ آراء و آثار دکتر داوری اردکانی در حوزه فلسفه فلسفی و علوم انسانی است. بخشی از این پرسش‌ها برای خود ما مطرح بوده است و بخشی دیگر را از میان نقدها، نظرها و بررسی‌هایی که پیش‌تر منتشر شده، استخراج کرده‌ایم.

حامد زارع: بیشتر تأملات صورت گرفته در خصوص دانشگاه و علوم انسانی در ایران از سوی اصحاب علوم اجتماعی بوده و فلاسفه ایرانی کمتر از آنها به این بحث ورود کرده‌اند. حتی شما هم در طی سال‌های اخیر به سمت علوم اجتماعی آمده‌اید و جنس تأملات شما با این فضا تناسب دارد. این امر، به خصوص با محوریت مفهوم کلیدی «توسعه نیافتگی» پررنگ‌تر شده است. در نگاه اول، گمان می‌رود که این مفهوم در آراء استاد داوری، بیشتر صبغه و رنگ فلسفی دارد؛ اما با مطالعه دقیق‌تر آراء ایشان، رنگ و بوی جامعه‌شناختی آن احساس می‌شود.

حال، بحث با استاد دکتر داوری را می‌توان با این پرسش آغاز کرد که با توجه به علایق استاد، آیا این عقب‌ماندگی و توسعه نیافتگی لزوماً باید در علوم اجتماعی و حتی ذیل سیاست طرح شود یا اینکه می‌توان تفسیری فلسفی هم از آن ارائه داد؟

دکتر داوری اردکانی: نظر من درباره توسعه، نظری فلسفی است. البته در بحث از توسعه، به ناچار نظری به اقتصاد، سیاست، تاریخ و جامعه‌شناسی هم خواهیم داشت. نظر من این است که علوم اجتماعی با توسعه ملازمت دارد و از توسعه جدا نمی‌شود. توسعه هم بدون علوم اجتماعی امکان‌پذیر نیست. این نظر، نه دفاع از علوم اجتماعی است و نه رد علوم اجتماعی. حالا چرا می‌گوییم «رد علوم اجتماعی»؟ چون معتقدم علوم اجتماعی در کشور ما ضعیف است و مسائل کشور ما را بیان نمی‌کند و به مسائل جامعه و آنچه در آن می‌گذرد، توجه ندارد. ما مشکل داریم ولی نمی‌توانیم مشکل را به مسئله تبدیل کنیم.

این کار را چه کسی باید انجام دهد؟ این کار را باید دانشمندان علوم انسانی و علوم اجتماعی انجام دهند. درست است که فلسفه هم در زمان ما به مسائل کنونی جامعه پرداخته است، اما نگاه فلسفه به اکنون، نگاه به زمان و تاریخ است. وقتی مسئله فساد در جامعه مطرح می‌شود، این اهل فلسفه نیستند که باید راجع به فساد پژوهش کنند. وقتی ارزش پول، ناگهان یک چهارم می‌شود، اهل فلسفه چه کار کنند؟ این دانشمندان علوم اجتماعی و به ویژه اقتصاد هستند که باید مسئله را بررسی کنند.